

Голас Радзімы

№ 37 (1248) ВЕРАСЕНЬ 1972 г. Выходзіць раз у тыдзень. Выданне Беларускага Таварыства па Культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом. Год выдання 17-ты. Цана 2 кап.

ЛАБІРЫНТЫ КНІЖНЫХ ПАЛІЦ

У памяці ажываюць незабыўныя падзеі часоў Вялікай Айчыннай вайны. Заснежаная лясная паляна, цемру ночы над якой крыху рассоўваюць некалькі кастроў. Застылі ў нацяжараным чаканні людзі з аўтаматамі ў руках. Праходзіць яшчэ некалькі хвілін, і аднекуль з нябачнага неба на паляну прысямляецца самалёт. Ён даставіў партызанам медыкаменты, зброю, боепрыпасы і... некалькі важкіх стогаў кніг.

Гэтыя кнігі зрабілі нялёгка шматкіламетровы шлях, пакуль з далёкай Масквы трапілі сюды, у глыбокі тыл ворага. І партызаны прынялі іх з няменшай радасцю, чым зброю. Палымяныя словы беларускіх паэтаў — а сярод дастаўленай літаратуры былі зборнікі беларускіх вершаў, — гнеўныя радкі памфлетаў і праўдзівых расказаў аб патрыятызме савецкіх людзей будзілі ў народных мсціўцаў нянавіць да ворагаў і падтрымлівалі сілы для барацьбы.

І яшчэ адзін малюнак, напэўна, добра памятна людзям старэйшага пакалення. Разбураны Мінск толькі-толькі пачынае ажываць ад жудасных ран вайны. Не хапае самага галоўнага: жылля, хлеба, узімку — цяпла і вады. Аднак ужо тады ў горадзе быў адноўлены кніжны гандаль.

Так яшчэ ў тыя цяжкія гады ярка праявілася рыса савецкіх людзей, якой і цяпер не перастаюць здзіўляцца і захапляцца замежныя турысты. Рыса гэтая — сапраўды ўсенародная любоў да кнігі, крыніцы ўсіх ведаў і культуры.

Савецкі Саюз называюць самай чытаючай краінай у свеце. Гэты эпітэт можна цалкам аднесці і да нашай рэспублікі. У Беларусі з 1918 па 1971 год было выдадзена 48 405 назваў кніг агульным тыражом 554,4 мільёна экзэмпляраў. Прычым трэба адзначыць, што графік росту выпуску літаратуры за апошнія гады нагадвае хутчэй траекторыю імклівага ўзлёту ракет, чым звычайную статыстычную дыяграму.

Аднак і названая лічба не вызначае цалкам маштаб забеспячэння рэспублікі кнігай. Да яе неабходна далучыць яшчэ многія мільёны экзэмпляраў літаратуры, што прыходзяць да нас з выдавецтваў іншых саюзных рэспублік. Частка тыражу любога выдання рассылаецца звычайна ў шматлікія бібліятэкі, астатнія ж кнігі ідуць у розныя гандаль.

Калі мы гаворым кніжны гандаль, то маем на ўвазе ўжо не асобныя латкі, з якіх гандлявалі кнігамі ў пасляваенныя гады, і нават не проста сетку сучасных магазінаў, якіх у рэспубліцы сёння многія сотні. Кніжны гандаль цяпер — гэта цэлая сістэма, дзе дзеля адзінай мэты — лепшага забеспячэння насельніцтва кнігай — узгадняюць сваю работу выдавецтвы і кніжныя базы, магазіны, кіёскі «Саюздруку» і цэлая армія спецыялістаў па вывучэнню чытальніцкага попыту. Сістэма, у дзейнасці якой прымаюць удзел дзесяткі тысяч грамадскіх распаўсюджвальнікаў кніг.

Размах кніжнага гандлю ў рэспубліцы за апошнія гады павялічваецца так жа рэзка, як

тыражы і колькасць выданняў. Толькі сёлета аматарам кнігі ў Беларусі будзе прададзена літаратуры прыкладна на 25 мільёнаў рублёў. Гэта значыць, што беларусы набудуць каля 50 мільёнаў кніг розных назваў. Да канца ж пяцігодкі таваразварот у сістэме кнігагандлю ў рэспубліцы ўзрасце яшчэ больш.

Дарэчы, калі супаставіць гэтыя лічбы, лёгка заўважыць, што сярэдні кошт кнігі ў нас зусім невялікі. Гэта самы нізкі ўзровень кніжных цен у свеце. Мо таму нашых землякоў, што прыязджаюць на Радзіму і завітваюць у кніжныя магазіны, гэты факт уражвае не менш, чым прыгажосць беларускіх гарадоў і дастатак у дамах сваякоў.

Радасна здзіўляе нашых гасцей і сучасны выгляд саміх кніжных магазінаў. Асабліва ўтульныя і прывабныя новыя магазіны. Яны растуць зараз, як грыбы, літаральна ва ўсіх кутках рэспублікі. Толькі ў Мінску зараз 24 кніжныя магазіны, больш за 70 кніжных кіёскаў.

Прыгожыя знешне, прасторныя і светлыя кнігарні толькі за апошні час адкрыты ў Оршы, Светлагорску, Наваполацку, Мінску і яшчэ ў дзесятках гарадоў і вёсак. У Віцебску, напрыклад, пачаў работу сапраўдны палац кнігі. Гандлёвая зала новай кнігарні — тысячы квадратных метраў. Аднак і гэты магазін не доўга будзе ўтрымліваць пальму першынства. У Мінску запланавана пабудаваць кніжную палату з яшчэ большай гандлёвай плошчай.

Прыкладна чвэрць усіх кнігарняў спецыялізуюцца на продажы аднаго пэўнага віду літаратуры. Гэта дазваляе лепш вывучаць попыт і аблягчае выбар патрэбнага выдання. Усюды наладжаны свабодны доступ кніг. А праваднікі ў лабірынтах стэлажоў і паліц могуць стаць прадаўцамі, якія маюць спецыяльную адукацыю.

І ўсё ж галоўнай адметнай рысай, што адрознівае наш цяперашні кнігагандаль ад ранейшага, з'яўляецца наяўнасць у яго сістэме грамадскіх форм продажу.

Распаўсюджваннем літаратуры добраахвотна займаюцца дзесяткі тысяч аматараў кніг. Самая звычайная з'ява нашага побыту сталі кніжныя латкі, якія ў час абедзеннага перапынку з'яўляюцца проста ў цэхах, або аўталаўкі, што дастаўляюць друкаваныя выданні на палявыя станы механізатараў. Кніганошы рэгулярна прыносяць кнігі ў самыя аддаленыя вёскі, а ў многіх школах створаны спецыяльныя кніжныя кааператывы, дзе гандлююць літаратурай самі школьнікі.

Такім чынам, кнігі сёння можна набыць усюды — пачынаючы ад спецыялізаваных сталічных магазінаў-гігантаў да паўсюдных аўталавак, дзе выбар літаратуры, аднак, не бяднейшы за гарадскі. Цяпер стаіць новая задача — каб у цэнтры кожнага калгаса або сельсавета адкрыць пастаянны кніжны магазін, бо попыт на кнігі расце ўсё хутчэй. І не за гарамі той час, калі і гэта задача будзе ажыццэўлена.

У ГАНДЛЁВАЙ ЗАЛЕ ЦЭНТРАЛЬНАГА КНІЖНАГА МАГАЗІНА МІНСКА.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

**БЕЛАРУСЬ
НА МІЖНАРОДНАЙ
агляд навін АРЭНЕ**

Шчырыя дружалюбныя адносіны ўсталяваліся паміж нашай рэспублікай і братнімі сацыялістычнымі краінамі. Супрацоўніцтва ў розных галінах навукі і тэхнікі, абмен вопытам сацыялістычнага будаўніцтва, знаёмства з культурнымі дасягненнямі народаў... Толькі на мінулым тыдні на Віцебшчыне гасціла дэлегацыя адказных партыйных работнікаў Зялёнагурскага ваяводства Польскай Народнай Рэспублікі. Члены дэлегацыі цікавіліся вопытам партыйнай работы, пытаннямі гаспадарчага і культурнага развіцця. У Оршы яны наведалі льнокамбінат і пазнаёміліся з тэхналогіяй выпуску тканін, якія экспартуюцца ў ПНР. А ў Мінску ўрачыста адкрылася Дэкада польскай кнігі. Каля 500 новых выданняў прасіла нашы сябры для выстаўкі-продажу ў сталічным магазіне «Дружба».

У Беларусі пачынаецца маршрут паездкі па Савецкаму Саюзу дэлегацыі Таварыства германа-савецкай дружбы. Некалькі дзён гасці з ГДР знаёміліся з выдатнымі мясцінамі Мінска, з дасягненнямі ў культуры і эканоміцы нашай рэспублікі, якімі яна сустракае 50-гаддзе ўтварэння СССР.

Усё часцей гасцямі беларускай сталіцы становяцца прадстаўнікі краін Азіі і Афрыкі. Шмат юнакоў і дзяўчат вывучаюць рускую мову і набываюць веды па розных пытаннях у нашых інстытутах і тэхнікумах. Вялікую цікавасць да навуковых дасягненняў вучоных Акадэміі навук БССР праявілі члены дэлегацыі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Заір. Яны пазнаёміліся са структурай акадэміі, дзейнасцю яе навуковых устаноў, важнейшымі напрамкамі даследаванняў, наведалі Інстытут тэхнічнай кібернетыкі АН БССР. Парламентарыі Заіра пабывалі таксама на Мінскім трактарным заводзе, азнаёміліся з вытворчасцю шырока вядомых машын маркі «Беларусь», на якія паступіў заказ і ад Рэспублікі Заір.

У час месячніка савецка-індыскай дружбы некалькі дзён нашымі гасцямі былі члены дэлегацыі Інда-савецкага культурнага таварыства. Яны пабывалі на студыі «Беларусьфільм», агледзелі здымачны павільён, цэхі, наведалі мемарыяльны комплекс Я. Купалы ў Вязынцы і музей паэта.

ЭКЗАМЕН ВЫТРЫМАН

Закончаны дзяржаўныя выпрабаванні новай машыны Беларускага аўтамабільнага завода — 75-тоннага аўтасамазвала БелАЗ-549. У кар'ерных умовах яна працавала некалькі месяцаў. За час выпрабаванняў аўтамабіль прайшоў звыш 20 тысяч кіламетраў і перавёз сотні тысяч тон жалезнай руды. Экзамен вытрыман паспяхова.

75-тонны аўтамабіль-самазвал — чарговая базавая мадэль з магутнай сям'і БелАЗаў.

Дзяржаўная камісія рэкамендавала новую машыну беларускіх аўтазаводаў да серыйнай вытворчасці. Выпуск іх пачнецца ў гэтай пяцігодцы.

На базе БелАЗ-549 будуць створаны аўтамабілі і аўтапаязды грузавымальнасцю 120 і больш тон.

**БУЙНЕЙШЫ
У РЭСПУБЛІЦЫ**

У Гомелі, на плошчы імя У. І. Леніна, будзе пабудаваны са зборнага жалезабетону і шкла буйнейшы ў рэспубліцы 14-павярховы гарадскі вузел сувязі. Гомельскім аўтарам у распрацоўцы праекта дапамаглі работнікі маскоўскага і кіеўскага калектываў «Гіпрасувязі». У ніжняй частцы вышыннага будынка размесцяцца паштамт і канферэнц-зала, у сярэдняй — тэлеграф і міжнародная тэлефонная станцыя, у верхняй — іншыя службы сувязі.

Будаўніцтва Гомельскага вузла сувязі пачнецца ў пачатку будучага года і

закончыцца к канцу пяцігодкі.

**ВЫПУСК КРЫШТАЛЮ
ПАВЯЛІЧЫўСА**

Нядаўна пасля рамонту на шклозаводзе «Нёман» зноў запушчана ванная печ для варкі крышталю. Цяпер яна стала больш прадукцыйнай.

На леташнім рэспубліканскім кірмашы завод атрымаў вялікі заказ на прасаваныя крышталёвыя вырабы, якія карыстаюцца павышаным попытам насельніцтва. Каб расшырыць іх вытворчасць, нядаўна на прадпрыемстве ўстанавілі яшчэ адзін, восьмы па ліку прэс. Ён дае да 30 тысяч штук вырабаў у год.

БЕЛАРУСКАЯ МАРКА

Год ад году мацнеюць эканамічныя сувязі рэспублік-суседак — Беларусі і Украіны. Толькі сёлета прадпрыемстваў нашай рэспублікі паставяць украінцам 747 аўтамабіляў, 5 028 металарэзных станкоў, вялікія партыі скрэпераў, ліфтаў, бульдозераў, падышнікаў, аўтамабільных ліній, ЭВМ «Мінск-32», тэлевізараў, фотаапаратаў, гадзіннікаў, радыёпрыёмнікаў. Вялікі попыт на прадукцыю беларускіх машынабудаўнікоў і ва украінскіх вёсках. Хлебаробы атрымаюць з Беларусі больш за чатыры тысячы трактараў, сіласаўборачныя камбайны, бульбаканалкі.

У сваю чаргу, рабочыя Украіны адраваць нам сотні тысяч тон металу, 750 металарэзных станкоў.

Перад пачаткам новага навучальнага года ў адным з самых маладых раёнаў Мінска — Серабранцы адкрылася новая школа № 123. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ПРЫМАЕ «БЯРОЗКА»

«Бярозка» — так называецца здадзеная ў эксплуатацыю база адпачынку Брэсцкага дыванава-суконнага аб'яднання. Яна пабудавана ў маляўнічай мясцовасці на беразе Мухаўца. У выходныя дні база зможа прыняць 50 рабочых і служачых камбіната.

**ШКОЛЬНЫЯ
НАВАСЕЛЛІ**

Звыш дзвюх тысяч школьнікаў мікрараёна «Фэстывальны» ў Гомелі пачалі навучальны год у новых памяшканнях. Дабротны будынак па самаму сучаснаму праекту ўзведзены для сярэдняй школы № 36. Ён разлічаны на 1 530 вучняў.

У рэспубліцы пачалася сяўба азійных. Хлебаробы калгаса «Камінтэрн» Магілёўскага раёна зоймуць імі 800 гектараў. **НА ЗДЫМКУ:** механізатары ўносяць арганічны ўгнаенні пад азіймыя. Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

У новых школах 1-га верасня селі за парты дзеці вёскі Партызанская Хойніцкага раёна, вёсак Баршчоўка Лоеўскага, Лясковічы Петрыкаўскага і шэрагу іншых.

У цэлым па вобласці толькі за кошт капітальных укладанняў узведзена 10 новых школьных будынкаў (у тым ліку прыбудовы) на 5 300 месц.

**РАСЦЕ СТУДЭНЦКІ
ГАРАДОК**

На тэрыторыі студэнцкага гарадка па вуліцы Касманаўтаў у Магілёве, дзе ўзвышаюцца ўжо будынкі бібліятэчнага тэхнікума і педагагічнага інстытута пачалося ўзвядзенне першага корпусу будаўнічага тэхнікума на 1 200 навучэнцаў. У іншых корпусках, якія пачнуць будавацца ў бліжэйшы час, будуць размешчаны актывая і спартыўная залы, майстэрні. Навучэнцы атрымаюць стадыён і спартыўныя пляцоўкі.

**СОВЕТСКАЯ ЭКОНОМИКА:
ЛУЧШЕ—ЗНАЧИТ БОЛЬШЕ**

Темпы роста социалистической экономики становятся все выше. Как признала недавно экономическая комиссия ООН для Европы (ЭКЕ), на этом континенте наиболее быстро развивалась экономика Советского Союза и других социалистических стран. Например, темпы прироста валового общественного продукта с 1959 по 1969 год составляли здесь 7 процентов, в то время как в развитых странах Западной Европы — 4,6 процента.

Однако при таких стремительных темпах развития социалистической и, в частности, советской экономики все более ограниченными становятся так называемые экстенсивные факторы роста народного хозяйства: сокращаются возможности привлечения дополнительной рабочей силы, капитальных вложений и т. д. На первый план, как было подчеркнуто XXIV съездом КПСС [1971 год], выдвинулись проблемы повышения эффективности общественного производства. Путь к этому — рост производительности труда, внедрение новой техники и техно-

гии, снижение металлоемкости продукции и, что особенно важно, повышение ее качества. Как качество сказывается на эффективности народного хозяйства!

Повышение качества продукции всегда было одной из основ советской хозяйственной политики. Однако особенно актуальной стала эта проблема сейчас. Ведь «лучше» в нынешних условиях почти всегда означает «больше». Один современный станок с программным управлением заменяет десяток станков устаревшей конструкции, один большегрузный автомобиль — несколько «обычных» грузовиков, один самолетный двигатель с повышенным ресурсом — два-три двигателя прежнего типа.

Одной из главных принятых в СССР характеристик качества продукции, особенно изделий длительного пользования, является их надежность и долговечность. Ведь чем дольше действуют, например, двигатели, электролампы, шины, тем меньше нужно их производить для за-

мены износившихся. Вдобавок к этому, уменьшаются затраты на текущий и капитальный ремонт, сокращаются простои техники. Так что повышение качества машин, оборудования, приборов — в первую очередь их долговечности и надежности — равноценно подчас росту производства. И даже выгоднее этого роста, потому что удовлетворение тех же потребностей осуществляется с меньшими затратами.

Возьмем, к примеру, двигатели, выпуск которых увеличивается в СССР с каждым годом. За последние годы моторесурс двигателей внутреннего сгорания был увеличен на предприятиях страны на 60 процентов, что дало экономии в 50 миллионов рублей. На эти деньги можно возвести современный машиностроительный завод.

Стало быть, выигрыш оказывается как бы двойным. Во-первых, государство сэкономило средства для строительства крупного завода по производству, предположим, сельскохозяйственных машин.

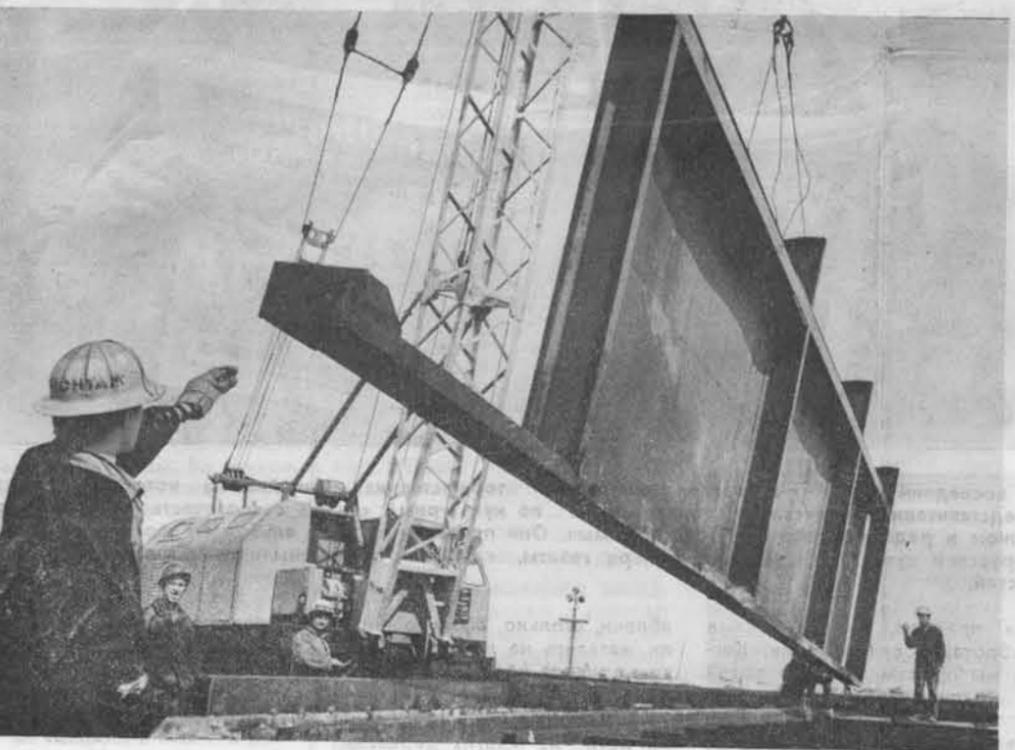
Во-вторых, сократилась потребность во введении новых мощностей по производству двигателей, поскольку теперь они служат значительно дольше.

Или другой пример. Сейчас в легкой промышленности СССР широко внедряются бесчелночные ткацкие станки. Производительная отдача одного такого станка, учитывая все расходы на изготовление и эксплуатацию, почти вдвое выше, чем станка старого типа.

Резкое повышение качества продукции помогает решать главную проблему социалистической экономики — повышать ее эффективность. То же можно сказать и о сырьевых материалах. Например, увеличение процентного содержания металла в обогащенной руде, снижение зольности угля, повышение сахаристости свеклы, жирности молока, уменьшение усушки тканей и т. д. — все это позволяет ощутимо экономить труд, рабочее время общества, ускорять рост национального дохода. И, следовательно, повышать благосостояние людей.

Вместе с тем существует строгая закономерность: развиваясь, производство создает новые изделия и рождает, таким образом, новые потребности. Поступательный рост масштабов социалистического производства повышает и требования, предъявляемые обществом к качеству изделий. Это вполне естественно: ведь и у населения (потребительский спрос), и у предприятий (производственный спрос) с каждым годом расширяются возможности выбора, поскольку появля-

ТУЙМАЗА — РЭЧЫЦА

Будаўніцтва Мазырскага нафтаперапрацоўчага заводу — важны аб'ект пяцігодкі. Дырэктывамі XXIV з'езда КПСС па пяцігадовым плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады прадугледжана пабудаванне і ўвесці ў дзеянне гэты гігант нафтапрамысловага комплексу ў Рэчыцкай вобласці. Ён стане другім пасля Наваполацкага камбіната цэнтрам Беларускай нафтаперапрацоўкі. Нафта сюды будзе паступаць па трубах з нафтаправода «Дружба», а таксама непасрэдна з месца яе здабычы — Рэчыцкага і Светлагорскага нафтавых басейнаў. Будова раскінулася на адной з ускраін некалі ціха-

га палескага горада. Панарама яе ўражае нават самую смелую фантазію. На многа кіламетраў «разбегліся» па пляцоўцы аб'екты заводу. Увагу прыцягваюць вялізныя ёмістасці для захавання нафты, пераплаценні трубнаправодаў. Ужо выразна акрэсліваюцца бетонныя гмахі цэхаў асноўнай вытворчасці. Зроблена нямала, але рытм новабудовы ўсё паскараецца. Толькі ў трэцім квартале бягучага года належаць закончыць і ўвесці ў дзеянне дзве будаўнічыя базы, аўтабазу, здачу ў эксплуатацыю 11 тысяч квадратных метраў жылля. А напярэдадні свята Кастрыч-

ніка плануецца пачаць мантаж цяжкавагога абсталявання ўстаноўкі па пярвічнай перапрацоўцы нафты. Новабудова значна зменіць выгляд некалі зусім невялікага Мазыра, надаўшы яму сучасны рысы. Сотні будаўнікоў атрымалі добраўпарадкаваныя кватэры. Ужо ўзведзена некалькі інтэрнатаў. У маляўнічым месцы над Прыпяццю ствараецца база адпачынку. Адкрыты дзіцячы камбінат, а два знаходзяцца ў стадыі будаўніцтва.

НА ЗДЫМКАХ: мантажнік Віталій ЧАРКАСАУ; ідзе зборка панелей печы; расце

У жніўні 1964 года на беларускім Палессі ўдарыў першы нафтавы фонтан, а праз 8 месяцаў першыя тоны «чорнага золата» ўліліся ў нафтаправод «Дружба». Для вытокаў палескай нафты сталі людзі розных нацыянальнасцей. Уся краіна дапамагла беларускім здабытчыкам наладзіць работу нафтапрамыслаў.

Нафтавікам Башкіры ў гэтай вялікай і важнай справе належаць асаблівае месца. З гэтай рэспублікі прыехалі на Рэчыцкае месцанарадженне першыя бурьльшчыкі. Памятаю пажаданні на дарогу сяброў па поштам нафтапрамыслаў у праўленні «Туймаза-нафта»:

— Лічым цябе, Сяргей, нашым паўнамоцным прадстаўніком у беларускіх таварышаў. Упэўнены, што башкірскія нафтавікоў не падвядзеш. Калі будзе цяжка, пішы. Дапаможам і парадай і справай.

Разам з добрымі пажаданнямі ўсе, хто ехаў працаваць у Беларусь, атрымалі важкі «багаж». Услед за намі з розных прамыслаў адпраўляліся буравыя ўстаноўкі, інструмент і абсталяванне для эксплуатацыі і рамонту шчылін. Нельга сказаць, што самі башкірскія таварышы былі дастаткова забяспечаны ўсімі гэтымі прыстасаваннямі. Аднак нягледзячы на абмежаваныя магчымасці, яны знаходзілі і выкарыстоўвалі любыя рэзервы, каб дапамагчы калегам з Беларусі.

У Рэчыцы нас сустрэлі гасцінна, дапамаглі ўладкавацца на новым месцы. Мяне адразу накіравалі на першы нафтапрамысел.

Спачатку прыйшлося выконваць самыя розныя работы, бо ўсе таварышы, з які-

мі я пачаў працаваць, былі навічкамі і слаба ўяўлялі прафесію нафтавіка. Але яны стараліся авалодаць усімі сакрэтамі прафесіі. А жаданне, як вядома, самая галоўная падтрымка ў любой справе.

Мне давялося працаваць на розных аб'ектах: будаваць водазаборны пункт і куставую помпавую станцыю, абсталёўваць замерыныя трапныя ўстаноўкі. Цяпер стаў майстрам пракатна-рамонтнага цэха. Аднак на любых участках, як бы цяжка ні даводзілася, я заўсёды помніў словы башкірскіх сяброў: «Верым — не падвядзеш».

Наладжаны пры зараджэнні Беларускай нафтаздабываючай прамысловасці сувязі з башкірскімі калегамі не парываюцца і цяпер. З іх дапамогай пущана ў эксплуатацыю тэрмахімічная ўстаноўка для абязводжвання нафты. Апараты для ўстаноўкі паступілі з Кастрычніцкага механічнага заводу, а наладку вялі башкірскія спецыялісты пад кіраўніцтвам П. Пасечнікава. У гэтыя дні заканчваюцца пуск-наладчыныя работы яшчэ на адной магутнай устаноўцы.

У нафтаздабываючым упраўленні «Рэчыцанафта» працуюць каля 30 спецыялістаў з Башкірыі. Яшчэ ў самым пачатку эксплуатацыі месцанарадження прыехалі сюды начальнік вытворчага аддзела В. Шчакалёў, начальнік змены Д. Міронаў, бурьльшчык І. Мельнікаў, майстар нафтаналіўнай эстакады П. Калішэўская. Усе яны зрабілі важкі ўклад у развіццё беларускіх нафтапрамыслаў.

С. БАЙКАРАУ,
майстар пракатна-рамонтнага цэха нафтаздабываючага ўпраўлення «Рэчыцанафта».

ДЫСЕРТАЦЫЯ ўЧАТКОВАГА ўРАЧА

Нядаўна ўчастковы ўрач другой паліклінікі Мінска Р. Тульская паспяхова абараніла кандыдацкую дысертацию. Пасля заканчэння медыцынскага інстытута маладому спецыялісту прапаноўвалі розныя пасады, але Тульская папрасіла накіраваць яе працаваць участковым урачом. Яна стала вопытным спецыялістам, падрыхтавала да абароны дысертацию. Цяпер яе вылучылі загадчыцай аддзялення паліклінікі.

ГАЮЧЫЯ СТРУМЕНІ

Мінская пітная вада — адна з лепшых у Еўропе. Гэта ўжо даўно прызнана і спецыялістамі, і «спажывцамі».

У гарадскім водаправодзе вада паступае адразу з двух падземных гарызонтаў глыбінёю 80 і 300 метраў. Верхні гарызонт больш багаты вадай, але ў ёй менш фтору. А ў вадзе ніжняга гарызонту яго ўжо занадта многа. Пры змешванні вады гэтых двух гарызонтаў удалося стварыць фізіялагічна аптымальнае ўтрыманне фтору — аднаго з важнейшых мікраэлементаў, які папярэджвае карыес зубоў.

ется все больше взаимозаменяющих изделий. Поэтому в Советском Союзе большое внимание уделяется в первую очередь повышению качества новых орудий и предметов труда, новых видов машин, материалов, сырья, предназначенных для выпуска промышленных изделий и товаров народного потребления. За годы девятой пятилетки (1971—1975 гг.) будет освоено и внедрено в производство в полтора раза больше новых машин и оборудования, чем в восьмой пятилетке (1966—1970 гг.). Самое же главное, экономическая эффективность их применения возрастет в три раза.

Возьмем, к примеру, электронно-вычислительные машины. Известно, что выгода, приносимая ЭВМ в течение одного—двух лет, зачастую многократно превышает стоимость их изготовления и расходы на эксплуатацию. Выпуск ЭВМ в течение пятилетки возрастет в 2,6 раза, к концу пятилетки ЭВМ второго поколения будут полностью заменены в СССР машинами третьего поколения.

На стальные магистрали Советской страны выходят новые электровожы переменного тока мощностью до 10 тысяч лошадиных сил, что позволяет повысить скорости движения поездов, увеличить пропускную способность железных дорог и снизить транспортные расходы.

Осваивает выпуск многочисленных видов нового высокопроизводительного оборудования химическое и нефтяное

машиностроение. В частности, на Невинномысском, Северодонецком и Новомосковском химических комбинатах вводятся в строй агрегаты, единичная мощность каждого из которых достигает 400—450 тысяч тонн аммиака в год. Один такой агрегат дает столько продукции, сколько ее производится в стране в 1948 году. Производительность труда при работе на этих агрегатах в 10 раз выше, чем на действующих агрегатах меньшей мощности.

В течение пятилетки будет освоено производство 22 видов новых моделей грузовых автомобилей и автотягачей. Причем их средняя производительность возрастет на 20—25 процентов, а моторесурс дизельных двигателей увеличится с 6 до 8 тысяч часов.

Таких примеров много. Важнее подчеркнуть тенденцию: за пятилетие в стране значительно повысится качество всех средств производства. А это в свою очередь поможет поднять качество предметов потребления.

Советский человек — придирчивый покупатель и строгий ценитель современных товаров потребления. Отошло в прошлое время, когда он, в силу известных причин (навязанные стране войны, восстановление народного хозяйства), вынужден был довольствоваться минимумом материальных благ, мирился с товарами невысокого качества. Теперь только за одну девятую пятилетку реальные доходы в расчете на душу населе-

ния возрастут на 31 процент, почти на 42 процента увеличится розничный товароборот.

Естественно, что с ростом доходов постоянно повышаются требования покупателей к качеству товаров. В этих условиях в СССР все более возрастает роль отраслей, производящих предметы народного потребления, увеличивается капиталовложение в легкую и пищевую промышленность. Производство оборудования для них возрастет в два раза.

В пятилетнем плане предусмотрены все необходимые меры для улучшения потребительских свойств изделий. И это вполне естественно. В социалистическом обществе ни государству, ни рабочему экономически невыгодно выпускать продукцию низкого качества. Ведь создатель материальных благ является и их потребителем. Если, скажем, ткачи станут выпускать продукцию невысокого качества, то вполне возможно, что от этого пострадают и их одежда, и одежда членов их семей. В свою очередь ткачи могут почувствовать массу неудобств от нерадивой работы строителей, лицезвигов, химиков... Поэтому в СССР новые ткацкие машины, скажем, конструируются так, чтобы максимально сократить обрывность нитей. Химическая индустрия постоянно расширяет гамму красителей. Увеличивается выпуск отделочного оборудования, улучшающего физические и эстетические свойства тканей и т. д.

Большое значение приобретает в современных условиях контроль за качест-

вом изделий. В Советском Союзе действует свыше пятнадцати тысяч государственных стандартов. Они определяют требования к качеству и размерным характеристикам преобладающей части продукции. Стандарты постоянно обновляются в соответствии с растущими потребностями общества. Так, в течение 1971—1975 годов будут пересмотрены все стандарты, утвержденные до 1966 года.

Важное место в советской системе контроля за качеством отводится и аттестации продукции, которая распределяется на три категории. Высшая категория присваивается продукции, уровень которой соответствует лучшим отечественным и зарубежным образцам. Первая категория — изделия, которые соответствуют по своим характеристикам действующим стандартам, удовлетворяют требованиям народного хозяйства, населения и спорта. Наконец, во вторую категорию включается морально устаревшая продукция, которая подлежит конструктивному улучшению или снятию с производства.

В повышении качества и, следовательно, эффективности производства заинтересованы все советские труженики. Ведь это — база для роста благосостояния каждого работника, каждого человека. Поэтому забота о повышении качества продукции стала в СССР общегосударственной, общенародной.

Леонид ПЕКАРСКИЙ,
АПН.

С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ РОДИНА...

В Крыжовке, в пионерском лагере под Минском, отдыхали дети наших соотечественников из Англии, Бельгии и Федеративной Республики Германии. Целый месяц гости жили интересной, полной множеством новых впечатлений жизнью. Они увезли домой теплые воспоминания о Родине своих мам и пап, адреса новых друзей и сувениры, которые будут напоминать им Минск, Белоруссию.

ОТКУДА взялось это волнение и ощущение торжественности, когда я впервые услышала в общем хоре ребят из пионерского лагеря голоса наших гостей, исполнявших на русском языке песню «С чего начинается Родина...»? Может быть, мне показалось, что они пели и о себе? Нет, не о чужой стране, не о чужой родине думали эти англичане, бельгийцы, немцы...

С того мгновенья, когда поезд пересек советско-польскую границу, загадочная и не совсем понятная мамина Родина стала реальностью. С ней уже можно было знакомиться, жить ее жизнью.

А когда они услышали о ней впервые?

Наши русские люди, даже долгие годы прожив на чужбине, не в состоянии там почувствовать себя дома.

— Мой дом здесь, в Советском Союзе, а в Бельгии я в гостях, — говорит Нэлли Францева, сопровождающая бельгийских ребят. — Я по-настоящему живу лишь месяц в году, когда приезжаю на родную Полтавщину.

Не с молоком ли матери впитывают дети первые капли любви к нашей стране?! Ведь это им, еще совсем несмышленым, матери, истосковавшимся по родной земле, по людям, их языку, поют русскую колыбельную, рассказывают русскую сказку, читают русский стишок. А потом дети слышат бесконечные воспоминания о школе, пионерском лагере, о прекрасной стране.

Эти рассказы западают в ребятню души, тревожат воображение, вызывают горячее желание все увидеть самим.

Я-РУССКИЙ

У Пети Бовтало знакомство с нашей страной прямо так и началось, как поется в песне, — с цветной картинкой в старень-

Петя БОВАЛО редко расставался с блокнотом, в котором делал зарисовки и записи.

ком букваре, сохраненном бабушкой. Это была Красная площадь и Мавзолей Ленина, великого человека, который «был за бедных». Так объяснила она внуку. Бабушка работает библиотекарем в Славянском обществе города Бадфорд, перечитала много книг и все на свете знает. Она рассказывала Пете, какая большая наша страна и как хорошо здесь живет детям, читала мальчику «Сказку о рыбаке и рыбке»,

«У лукоморья дуб зеленый. Так постепенно и научила его русскому языку.

— Вы читали Гайдара? — спросил у меня Петя, когда мы разговаривали с ним, сидя на лавочке в центре пионерского лагеря. — Мне очень нравятся его книги.

Бабушка научила Петю русским песням. Ему нравилось, когда его просили спеть «Катюшу». Говорил, что знает «Трех танкистов», «Калинку», «Коробейников».

— А папа просил, чтобы я привез ему пластинку с песней «Я люблю тебя, жизнь».

Отец у Пети русский, а мама американка.

— А кто ты? — спросила я у мальчика.

— Русский! — ответил он. — Я очень люблю Россию.

Однажды отец пришел домой с работы раньше обычного, позвал к себе сына и, усадив на колени, спросил: «Петя, ты хотел бы поехать в Советский Союз?»

— Я заплакал, — рассказывает дальше Петя, — потому что испугался, вдруг папа передумает меня отправлять. Как бы мне хотелось здесь жить всегда. Жалко только маму, папу и бабушку. Им без меня будет скучно. Когда будем уезжать, я, наверно, заплачусь.

— Ну, зачем же так мрачно?! — попробовала я пошутить, сама очень растроганная Петиним монологом. — Ты еще не раз приедешь в Советский Союз. Ведь жизнь у тебя только начинается. Расскажи лучше, как тебе живется в лагере.

— Хорошо живется. У меня здесь очень много друзей и в первом отряде, и во втором, и в третьем. Очень нравится еда. Вот видите, какие у меня появились мускулы, — Петя вытянул руку, и закатал рукав своей кофточки. — Это от хорошего питания.

Мальчик действительно к концу пребывания в лагере очень поправился, как, впрочем, и все остальные ребята.

— Я об этом одном месяце напишу целую книгу, — пообещал Петя (карандаш и блокнот для записей и зарисовок Петя всегда носил при себе). — Расскажу в школе, как провел каникулы. Ребята мне будут завидовать. Уверен, что никто из них так не отдыхал. В Англии нет подобных мест отдыха для детей. А еще я представляю, с каким нетерпением ждут меня дома. Вот только колосков для дяди Романа у меня еще нет. Вы не знаете, мы поедем в колхоз?

Петя объяснил мне, что, когда он уезжал, к ним в гости пришел знакомый отца, дядя Роман, и попросил, чтоб мальчик привез ему из Белоруссии ржаные колосья.

РАССКАЗЫВАЮТ ДЕТИ

«Ура! Наконец-то сбылась моя мечта. Я на Родине мамы! — такими восторженными словами начинает описывать свое пребывание в Белоруссии 14-летняя Жаклин Дашо из Бельгии: — Как только мы пересекли советскую границу, — я сказала себе: Россия — это самая прекрас-

В последний день в лагере состоялась торжественная линейка, на которую приехали представители Белорусского товарищества по культурным связям с соотечественниками за рубежом и редакции газеты «Голас Радзімы». Они привезли ребятам альбомы с фотографиями, белорусские сувениры и свежие номера газеты, где были помещены первые фотографии наших гостей.

ная природа, люди — сама доброта. Посудите сами. Когда мы проезжали мимо полей и махали работающим на них людям руками, они приветливо улыбались нам и махали в ответ. Меня это просто изумило, потому что в Германии люди оставались совершенно равнодушными к нашим приветствиям.

В Минске я была потрясена красотой этого города и теплым приемом, оказанным нам. В лагере нам преподнесли букеты цветов. Тут уж я не смогла сдержать слез. В лагере все было чудесно: питание, жилье, развлечения. Когда мы приезжали в Минск, мне всегда казалось, что двух глаз слишком мало, чтоб увидеть и запомнить все, что окружает меня. В Бельгии я не знаю ни одного такого города, где было бы столько памятников и красивых больших домов. Все магазины в Минске по количеству товаров и оформлению витрин очень похожи на наши.

Мы скоро уезжаем. По лагерь и моим новым друзьям буду очень скучать».

Патриции Дубовской, которая приехала из Англии, тоже понравился Минск. Она много фотографировала. «Особенно дорог мне снимок памятника пионеру Марату Казею, — говорила Патриция. — Ему было только 14 лет, когда он совершил подвиг. Не желая сдаваться врагу, он подорвал гранатой себя и фашистов».

Конечно, знакомство с нашей республикой было бы неполным, если бы ребята весь месяц провели только в Крыжовке. По утрам к воротам пионерского лагеря подкатывал автобус, который уже обычно поджидали шумные нетерпеливые гости. Минск с его достопримечательностями, колхоз «17 сентября» Несвижского района, Хатынь и Курган славы, поездка с концертом в воинскую часть — вот маршруты этого автобуса.

На вопрос, какая экскурсия им больше всего понравилась, ребята ответили единодушно — поездка в колхоз.

— В колхозе нас встретили так же тепло, как встречали везде, куда мы приезжали, — рассказывал Филипп Долгов. — Хозяйство это очень большое. Есть три школы, три почтовых отделения, библиотека, много магазинов. В саду мы рвали

яблоки, столько, сколько хотели, катались на лошадях, а потом в школе нас угостили вкусным обедом.

— На встречу с нами пришли дети из многих деревень. Мы очень быстро поняли друг друга, а на прощанье обменялись адресами. Будем переписываться, — пообещал Патрик Дандал.

Саше Гонори понравились красивые дома колхозников, здоровый чистый воздух, березовые и хвойные леса, окружающие колхоз, и огромные бескрайние поля.

К сожалению, сорвать колоски Петя Бовтало не смог. С полей уже убрали и рожь, и пшеницу, и ячмень. Не обмолочеными остались только снопы, которые приготовили для веселого крестьянского праздника «дожинки». Вот колоски с этих снопов и отправились из Белоруссии в Англию.

Этим ребятам повезло. Они родились после того, как над миром прокатились самые страшные, самые разрушительные войны. Но пусть эти мальчики и девочки знают, что пережили их матери в годы второй мировой войны.

«Мы ездили в Хатынь, деревню, которую гитлеровцы стерли с лица земли. В живых случайно остался только один

человек. Нам всем стало грустно, когда мы услышали этот печальный рассказ, — написал в своих воспоминаниях о Белоруссии Карл Бромвич.

— В Хатыни теперь очень тихо, — сказала Нина Алисова. — Только звонят колокола, которые заставляют вздрагивать, от звука которых сжимается сердце. Нам очень жалко советских людей, погибших в войну.

ХОЧУ ЖИТЬ В СССР

В этом году сопровождающей ребят из Федеративной Республики Германии была Виктория Зоммер. Я познакомилась с ней в день открытия лагеря. Разговаривая, мы медленно шли к пионерской линейке, где должны были состояться торжества. Зоммер... Фамилия казалась очень знакомой. Застенчивая, черноглазая, очень худенькая девочка принесла Виктории Кузьминичне сувенир, который они собирались оставить на память лагерю. Теперь уже знакомым показалось и лицо этой девочки. Нет, ее я никогда не видела.

Заметив мое замешательство и желая мне помочь, Виктория Кузьминична представила девочку: «Моя дочь Сильвия. А

Война разлучила братьев и сестер, детей и родителей. Людя ПАХОМОВА живет с мамой в Бельгии, в городе Генте, а бабушка с дедушкой — в Советском Союзе. Людя часто пишет им письма, а в этом году в Крыжовке внучка встретила с бабушкой. Первые, самые волнующие минуты встречи, когда говорить еще трудно.

нашы госці

вы, видимо, знакомы с Жаком. Говорят, что сын и дочь удивительно похожи».

Сходство действительно поразительное. Я уже без труда вспомнила Жака Зоммера, дважды отдыхавшего в Белоруссии, его интересные наблюдения и замечания, которыми он охотно делился. Помню, как поразили Жака низкие цены на книги в Советском Союзе, как понравились ему белорусские станки и машины, которые он видел на Выставке достижений народного хозяйства.

— Расскажите про сына, — попросила я Викторину Кузьминичну. — Он уже стал совсем взрослым? Вспоминает ли Крыжовку?

— Жаку было 12 лет, когда он побывал здесь первый раз. И уже тогда, встретив его на вокзале в Гамбурге, я поняла, что эта поездка не прошла для него бесследно. Второй раз он приехал сюда через четыре года. 16 лет — это уже возраст, когда человек над многим задумывается, что-то сравнивает, делает свои выводы. Ну, а нашему сыну есть что сравнивать. Вместе с отцом, которому по службе приходится выезжать в разные страны, он много где побывал и многое видел. Мы никогда не отсылали его спать, когда в доме собирались взрослые и вели разговоры о политике, об экономическом положении нашей и других стран. Наверно, он из всего виденного и слышанного делал свои выводы. Во всяком случае из Советского Союза он приехал очень задумчивый, полный впечатлений. Вскоре он заявил нам: «Как вы можете жить в какой-то другой стране, когда есть на свете Советский Союз? Если вы не поедете, я уеду в Россию один».

— Часто, когда мы сидим после ужина на кухне, сына вдруг одолевают воспоминания. Он подробно и очень долго может рассказывать обо всем, что было в лагере, что видел в Минске. Я никогда не бывала в этом городе, но сейчас ловлю себя на мысли, что мне все знакомо. Я, оказывается, хорошо знаю Ленинский проспект, представляю, где какой магазин, музей, кинотеатр. Едем по Парковой магистрали мимо Дворца спорта, и я вдруг узнаю его.

Я долго разговаривала с Викторией Кузьминичной и в конце концов понимаю, чем так привлекает Жака Зоммера жизнь в Советском Союзе: у нас человек раскрепощен морально.

— Да, в ФРГ, — говорит Виктория Зоммер, — высокий жизненный уровень. Но вся система этой страны направлена на то, чтобы подавить человека как личность, сломить его волю, лишить самостоятельности.

— Да, теперь, я думаю, у Жака появится единомышленница, — Виктория Кузьминична ласково кивнула в сторону Сильвии. — Она мне заявила, что Минск ей нравится гораздо больше, чем Гамбург. У нее никогда не было столько друзей, сколько появилось здесь. Она никогда с таким аппетитом не ела. И вообще, сказала она, ей здесь лучше, чем дома.

**

НИКОГДА ребята не представляли, что прощание с лагерем, с новыми друзьями будет таким трудным.

— Сегодня все дорожки промокли от слез, когда наши прощались с белорусскими детьми, — пошутила Александра Скиба, сопровождающая английских детей, сама вытирающая распухшие от слез глаза.

Никогда путь от Крыжовки до Минска не казался детям таким коротким.

— Люда, запевай! — крикнул кто-то Люде Пахомовой, видно, желая подбодрить себя.

Песня не получилась.

Диана Черкасова.

Фото Е. Коктыша.

УЧЭПІСТЫЯ жалезныя «рукі» абхапілі шматкілаграмовы блок цыліндраў, лёгка паднялі яго і перанеслі на спецыяльную падстаўку. Аднекуль збоку з'явіліся трубікі, падобныя на шчупальцы васьмінога, імгненна прыткнуліся да адтулін. Пачулася ціхае спіненне. Потым трубікі адскочылі, і блок паехаў далей, а яго месца заняў другі.

— Так правяраецца трываласць сценак цыліндраў, — растлумачыў Леў Касабуцкі, галоўны тэхнолаг Мінскага матарнага завода, які знаёміў турыстаў з вытворчасцю.

Для многіх гасцей гэта была першая ў жыцці сустрэча з буйным машынабудаўнічым заводам. Яны са здзіўленнем і нават з жахам назіралі, як аўтаматы і паўаўтаматы выконвалі розныя аперацыі. І толькі Джон Гаркун, які да пенсіі таксама працаваў на заводзе, адчуваў сябе ўпэўнена: ён уважліва слухаў тлумачэнні Касабуцкага, задаваў пытанні, гутарыў з рабочымі, і па ўсім было відаць, што ён задаволены.

— Вельмі добрыя станкі, — узрушана гаварыў Гаркун. — А цікава, свае ці замежныя?

— Свае, — з гонарам адказаў Касабуцкі. — Ёсць, праўда, некалькі замежных. Вось гэты, напрыклад, са Злучаных Штатаў. Але ў асноўным абсталяванне айчыннае і самае сучаснае. На заводзе ўстаноўлены 26 аўтаматычных ліній. Вось адна з іх...

— Мінскі маторны завод, — раскаваў гасцям дырэктар завода Уладзімір Ражкоў, — адно з самых маладых прадпрыемстваў рэспублікі. Усяго дзесяць год назад мы зрабілі першы рухавік. А цяпер нашы маторы стаяць на трактарах і розных сельскагаспадарчых машынах. Дарэчы, яны ідуць у 54 краіны і іх можна сустрэць у вас, у Злучаных Штатах Амерыкі, і ў Канадзе.

Джона Гаркуна цікавіла магутнасць рухавікоў. А Фрэд Рычардс, які меў раней сваю невялічкую ферму, хацеў бы ведаць, колькі плугоў можа цягнуць трактар з мінскім рухавіком, на якую глыбіню арэ. Вольгу Саўчук цікавіў памер заробатнай платы рабочых.

Пытанні шмат, на ўсе дырэктар адказаваў грунтоўна і пераканаўча. Толькі зрэдку прасіў: «Хвіліначку, не ўсе разам».

І калі ўсталёўвалася цішыня, працягваў:

— Вас цікавіць, колькі атрымлівае наш рабочы. Ёсць спецыялісты, якія зарабляюць да 300 рублёў і болей. У сярэднім жа зарплата на заводзе 150 рублёў у месяц. Некаторыя з вас могуць сказаць, што гэта мала, але ж нельга забываць пра грамадскія фонды спажывання.

Госці здзіўлена пераглядваюцца: «Грамадскія фонды, што гэта такое?»

— Зараз растлумачу. Толькі васьмь спачатку хачу раскаваць вам пра выпадак, што здарыўся са мной у 1967 годзе ў Канадзе. Я быў тады ў Манрэалі на сусветнай выстаўцы. І тут як на грэх — прыступ апендыцыту. Апынуўся ў бальніцы. Урачы згадзіліся зрабіць аперацыю, але запатрабавалі 500 долараў.

— А ў Савецкім Саюзе, як вы ведаеце, медыцынскае абслугоўванне бясплатнае і навучанне таксама. Усе выдаткі пры гэтым аплачваюцца з грамадскіх фондаў — той часткі нацыянальнага даходу краіны, якая, акрамя аплатаў працы, выдзяляецца працоўным для асабістых матэрыяльных і культурных патрэб. За кошт гэтых фондаў у СССР наладжваецца культурна-бытавое абслугоўванне насельніцтва, выплачваюцца пенсіі, стывендыі, выдаюцца бясплатныя ці льготныя пущэўкі ў санаторыі, дамы адпачынку.

Дырэктар паведаміў, што за гэтыя сродкі завод пабудаваў чатырнаццаціпавярховы інтэрнат для рабочых, піянерскі лагер, дзе за лета адпачывае каля тысячы дзяцей, вялікі стадыён.

На заводзе 900 чалавек вучацца ў школах, тэхнікумах, інстытутах. Многія з іх атрымліваюць стывендыю ад завода, таксама за кошт грамадскіх фондаў спажывання.

Турысты ажыўлена перагаворваюцца, нешта падлічваюць. Раптам нехта пытае: «Містэр Ражкоў, а як жа ваш апендыцыт?»

— ПАСЛУХАЙ, Фрэд, ці ведаеш ты, што такое калгас?

— Пытаўся Джон Гаркун у Фрэда Рычардса.

Той у адказ няпэўна паціскаў плячыма.

— Няўжо ніколі не чуў? — не адступаў стары.

— Чаму ж не чуў? — не вытрымаў Фрэд. — Гэта калектыўная ферма, дзе ўсё агульнае.

Размова адбывалася ў аўтобусе, што вёз турыстаў у калгас імя Дзяржынскага Слуцкага раёна.

...Ля калгаснага дома культуры гасцей сустракалі стар-

то калгас дае яму бясплатную пущэўку ў дом адпачынку ці санаторый.

— Зараз толькі грашовы даход ад рэалізацыі прадукцыі ў нашай гаспадарцы 3 мільёны 550 тысяч рублёў. А праз некалькі год будзе яшчэ большым. Калі вас цікавяць канкрэтныя лічбы, спытайцеся ў нашых эканамістаў.

Эканамісты, інжынеры, тэхнікі... Дзіўна было чуць гэтыя словы старым эмігрантам, якія добра памятаюць дарэвалюцыйную беларускую вёску.

Дарэчы, у калгасе імя Дзяржынскага працуюць каля двух дзесяткаў спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй.

Шмат увагі ўдзяляецца тут дзецям. Для іх пабудаваны дзве сярэднія школы, адна васьмігодка і шэсць пачатковых школ. Вучаць дзяцей 72 настаўнікі. А для самых маленькіх ёсць дзіцячы сад.

Калі госці прыйшлі туды, дзеці сустрэлі іх кветкамі і дружным «Добры дзень!». У дзіцячым садзе 90 хлопчыкаў і дзяўчынак. І вельмі хутка турысты апынуліся ў сапраўдным палоне, вырвацца з якога было проста немагчыма. Выратавала гасцей выхавацельніца, якая паклікала дзяцей абедзець.

— Гэта ж трэба, — усхвалявана казала Марыя Каваль, выцраючы хусцінкай вочы. — Я добра памятаю, як цяжка раней было сялянскай жанчыне, асабліва з малымі дзецьмі на руках. Ішла працаваць у поле і малых брала з сабой. А цяпер жа зусім іншае. Вунь якія яны.

І яшчэ я бачыў, як плакала старая эмігрантка, калі гасцям паказвалі калгасны ток. Вялізныя кучы жыта, пшаніцы ляжалі ў прасторным памяшканні. Марыя ўзяла жменьку зерня, перасыпала яго з рукі ў руку і ціха прашаптала: «Вось яно, роднае! Наша!»

А калі турысты садзіліся ў аўтобус, я заўважыў у руках у жанчыны невялічкі політыленавы мяшчочак з зернем.

— Павязу з сабой дадому, — сказала Каваль. — Гэта мой самы лепшы сувенір.

ТОЛЬКІ ДВА ДНІ

БЕЛАРУСКАЕ ЛЕТА ЗАКОНЧИЛАСЯ, І РАЗАМ З ІМ ПАДЫШОУ К КАНЦУ ТУРЫСЦКІ СЕЗОН. З 23 ПА 28 ЖНІВНЯ У МІНСКУ ГАСЦІЛА ЧАЦВЕРТАЯ У ГЭТЫМ ГОДЗЕ ГРУПА ЗЕМЛЯКОУ СА ЗЛУЧАНЫХ ШТАТАУ АМЕРЫКІ. КІРАЎНІКОМ ЯЕ БЫЎ ВАЛЬТЭР ДУБІНА.

Амерыканскія турысты наведалі адно з самых маладых прадпрыемстваў Беларусі — Мінскі маторны завод, азнаёміліся з вытворчасцю, сустракаліся і гутарылі з рабочымі. НА ЗДЫМКУ: члены групы сяброў «Русскаго голаса» [злева направа]: Джон ГАРКУН, Анастасія РЫЧАРДС, Вальтэр ДУБІНА і Лукаш СУБОЦІН у адным з цэхаў завода.

— Прывёз яго дадому, — смяецца дырэктар. А потым ужо сур'ёзна:

— У тым жа Манрэалі на выстаўцы я бачыў «дом будучага», у якім кватэры ацэньваліся ад 300 да 1 000 долараў. Не ведаю, з якой мэтай пабудавалі той дом, не бяруся меркаваць, якія цэны на кватэры будуць у Амерыцы ў 2000-м годзе. Але бачыў сам, што і цяпер яны ў вас не нізкія. Колькі вы плаціце за жыллё? Пэўна, долараў сто?

— Бярыце вышэй, — адказвае нехта з турыстаў. — Цяпер ужо заплаціш і 150 і 200 долараў у месяц.

— А ў нас не больш 20 рублёў. І калі я раскаваў аб гэтым нашым суайчыннікам, з якімі сустракаўся ў Канадзе, то былі і такія, што не верылі. Лічылі, што я займаюся прапагандай. Праўда, потым некаторыя з іх былі ў Мінску і нават прасілі прабачэння за сваё нявер'е.

Доўга яшчэ цягнулася гутарка, а калі прыйшоў час развітвацца, Вальтэр Дубіна ад імя ўсіх членаў групы падзякаваў гаспадарам за цёплы прыём.

— Для нас, амерыканскіх турыстаў, — сказаў ён, — многае ў вашай краіне здаецца незразумелым і нязвыклым. Але мы бачым, што ў вашым грамадстве вельмі ўважліва ставяцца да чалавека, да яго запатрабаванняў. Цяпер мы яшчэ раз пераканаліся ў гэтым.

шыня гаспадаркі Макар Вечар, члены праўлення, калгаснікі.

— Калі ласка, дарагія госці, — Макар Мікалаевіч гасцінна расчыніў дзверы.

У вялікім пакоі стаялі сталы, а на іх вазы з яблыкамі, грушамі, бутэлькі з напіткам.

— Частуйцеся.

І пакуль турысты смакавалі сліцкія яблыкі, старшыня раскаваў пра гаспадарку.

— Калгас аб'ядноўвае семнаццаць вёсак, у якіх жыве больш за пяць тысяч чалавек. Маём зямлі амаль 8,5 тысячы гектараў.

Фрэд Рычардс пачынае падлічваць, колькі ж гэта будзе акраў. Выходзіць нешта больш за 20 тысяч. Бачу, як бровы Рычардса лезуць угору. Відаць, лічба здзівіла былога фермера.

— Трэба мець добрую тэхніку, каб апрацоўваць столькі зямлі, — гаворыць ён.

— У калгасе 62 трактары, 41 аўтамашына, больш за 30 камбайнаў. І яшчэ шмат іншай тэхнікі.

— А што маюць калгаснікі за працу? — пытае нехта з турыстаў.

— Цяпер працаўнікі гаспадаркі атрымліваюць грашовую плату. Трактарысты, напрыклад, маюць 215 рублёў у месяц. Даярні каля 200, а свінаркі да 350 рублёў. Кожны калгаснік штогод атрымлівае аплочваемы водпуск. А калі добра працаваў,

Гэтае зерне вырасла на роднай зямлі, і лепшы падарунак для Марыі КАВАЛЬ цяжка было б знайсці.

**

Сябры «Русскаго голаса» гасцілі ў нашай сталіцы шэсць дзён. Мы падрабязна раскавалі толькі пра два дні, пра тое, дзе пабывалі, з кім сустракаліся нашы землякі. Але і ў астатні час яны мелі магчымасць пазнаць нашу жыццё, пазнаёміцца са шматвекавай, багатай падзеямі гісторыяй Беларусі.

Уладзімір МЯЛЕШКА.

ЗА РАЗРЯДКУ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАПРЯЖЕННОСТИ

Современный этап развития международных отношений в определенном смысле можно назвать переломным. Он характеризуется рядом особенностей, многие из которых обладают принципиальной новизной. Решаются на практике проблемы чрезвычайной важности, проблемы, в немалой мере предопределяющие перспективы исторического развития не на годы, а на десятилетия вперед.

Своеобразие нынешнего этапа международной жизни определяется сложным переплетением и взаимодействием двух процессов.

С одной стороны, мы наблюдаем дальнейшее обострение и углубление борьбы между силами социализма и национального освобождения и силами империалистической реакции. Последние, стремясь вернуть утраченные позиции, используют любые возможности для попытки перейти в контрнаступление.

С другой стороны, в отдельных районах земного шара развиваются тенденции к разрядке напряженности. Они выражают объективную потребность упрочения мира, установления и расширения равноправного и взаимовыгодного сотрудничества государств различных социально-экономических систем.

Этот второй процесс начался и углубляется в результате международной — политической активности социалистических стран, всех миролюбивых сил. Каждый успех в деле разрядки международной напряженности дается с боя, достигается ценой упорной борьбы. В корне неверно исходить из посылок, будто улучшение международной обстановки, раз оно началось в том или ином районе, например, в Европе, будет продолжаться автоматически. Всем памятно, что уже не раз агрессивным кругам удавалось поставить те или иные преграды на пути разрядки, и если не блокировать, то все же существенно тормозить позитивные перемены. Вот почему, приветствуя благоприятное в целом развитие событий на Европейском континенте, социалистические страны уделяют столь пристальное внимание действиям тех, кто стремится повзвратить вспять тенденцию, порожденную настоятельными требованиями времени.

Примеров можно привести немало. Один из самых ярких — усилия правых сил в ФРГ. Война нервов, развязанная западногерманскими правыми вокруг ратификации договоров Советского Союза и Польши с Федеративной Республикой Германии, вновь показала, что реакционеры намерены и впредь оказывать ожесточенное сопротивление положительным сдвигам на международной арене.

В упорной борьбе за изменение всей системы международных отношений, при которой возможности сил прошлого влиять на развитие событий были бы сведены до минимума и человечество могло бы жить в уверенности, что завтрашний день будет лучше сегодняшнего, — в этой борьбе выявляется роль социалистического содружества — мощного ускорителя мирового прогресса.

Историческая роль любого государства, любой группы государств, степень влияния на судьбы мира проверяются практикой. Если под этим углом зрения посмотреть на роль социалистического содружества в системе международных отношений, то именно Советскому Союзу, другим социалистическим странам в первую очередь принадлежит заслуга того, что в международных от-

ношениях развиваются процессы, благоприятные для всех народов. Именно СССР, другие страны социализма на деле заботятся об обеспечении прочного мира и надежной безопасности на всех континентах.

Конечно, из того обстоятельства, что страны социалистического содружества держат в своих руках международно-политическую инициативу и оказывают на мировую ситуацию все более решающее воздействие, не следует, что от их доброй воли и позиции целиком и полностью зависит разрешение буквально любой международной проблемы. Международные отношения представляют собой арену действия огромного множества самых различных сил и факторов. Вполне понятно, что среди них отнюдь не второстепенное значение имеет политика империалистических держав, нацеленная на противодействие процессам разрядки.

Однако решающим фактором является то, что благодаря существованию мировой системы социализма, социалистической внешней политике эти процессы разрядки напряженности приобрели устойчивый характер. Социалистическое содружество — не просто коалиция государств, возникшая на почве временного совпадения тех или иных интересов. История знает немало случаев, когда даже самые прочные на первый взгляд союзы и коалиции распались, как только приходили в столкновение интересы входивших в них стран. Что же касается стран социалистического содружества, то здесь сближение является объективной закономерностью, обусловленной однородностью социально-экономического и политического строя, единством марксистско-ленинской идеологии, единством конечной цели, общностью задач в борьбе против империализма, за социализм, демократию и мир.

Отсюда логически вытекает общая позиция государств социалистического содружества в отношении кардинальных международных проблем, координация усилий в решении назревших вопросов. Последние годы дали особенно ощутимые результаты в деле тесной и плодотворной координации внешнеполитических усилий стран социализма. Жизнь показала, что благодаря этому во много раз возрастает действенность их акций. Единая классовая основа, единство цели социалистической внешней политики выступают как главная предпосылка, позволяющая в невиданных до сих пор масштабах осуществлять такую координацию постоянно и на долгосрочной основе. Жизнь показывает также: чем дальше, тем необходимей становится все более тесная увязка и согласованность шагов стран социализма в области внешней политики. Это опять-таки вытекает из общности главных внешнеполитических целей и диктуется усложнением задач, которые приходится решать странам социализма.

Несмотря на некоторые трудности и осложнения, укрепление сплоченности стран социалистического содружества всегда было и остается господствующей тенденцией. Оно способствует упрочению международных позиций социализма, расширяет его возможности влиять в благоприятном направлении на международную обстановку.

В том, что координированные усилия стран социалистического содружества дают эффективные результаты, каждый может убедиться, обратившись мыслью к Европе. Сейчас уже

с полной уверенностью можно сказать, что благодаря целенаправленной деятельности социалистических стран в европейской обстановке наметился поворот к лучшему. Конкретные реалистические предложения стран Варшавского Договора, выдвинутые в 1966 году и в Праге в январе 1972 года, создали конструктивную основу для предстоящего разговора всех заинтересованных государств относительно решения главнейших проблем континента. Сформулированные странами Варшавского Договора на основе исторического опыта и анализа современной ситуации основные принципы европейской безопасности и отношений государств в Европе учитывают интересы всех наций, европейских и неевропейских. Именно поэтому, именно в силу их реалистичности, их общезначимого характера они могут способствовать закладке фундамента надежной системы европейской безопасности.

В современных условиях взаимодействие внутренних и внешних факторов борьбы двух общественных систем становится все более тесным. Это наглядно видно на примере взаимодействия между внутриполитическим курсом и внешнеполитической программой, разработанной XXIV съездом КПСС: обеспечение мирных условий, на что нацелена внешняя политика КПСС и Советского государства, создает необходимые предпосылки для осуществления грандиозных экономических планов, служит важнейшей гарантией выполнения девятой пятилетки. В свою очередь дальнейшие успехи коммунистического строительства в СССР, и прежде всего, выполнение девятого пятилетнего плана, выступают в качестве материального фундамента, опираясь на который страна может успешно проводить на международной арене политику мира и противодействия агрессии.

Внешнеполитические проблемы все в большей мере превращаются в ключевые проблемы политики, вокруг них происходит размежевание различных социальных сил, включая ведущие буржуазные партии капиталистических стран. Позиция по тем или иным международным вопросам служит главным мерилом реализма политического курса, зачастую становится центральным полем внутриполитической борьбы. Именно с этим мы сталкиваемся, когда обращаемся к анализу положения в ФРГ, Англи, США и других странах. Ведь не случайно именно борьба вокруг ратификации «восточных договоров» привела к четкому размежеванию политических сил в ФРГ, отношение к вступлению в Европейское экономическое сообщество стало важнейшей национальной проблемой Англи, поиски выхода из войны в Индокитае превратились в доминирующий фактор внутривнутриполитической и партийной борьбы в США.

Таким образом, подводя итоги, мы вправе сказать, что сейчас сфера международных отношений, понимаемых, конечно, в широком смысле, а не только как отношения чисто политические, превратилась в основное поле противоборства двух систем. Ход борьбы между социализмом и капитализмом все более выявляет возматерение роли и влияния мировой социалистической системы — решающей силы антиимпериалистического фронта.

Александр СОВЕТОВ.

АПН.

Каля 200 грамадскіх распаўсюджвальнікаў кніг і некалькі на-
родных кіёскаў па продажу кніг працуюць непасрэдна на
прадпрыемствах Брэсцкай вобласці. НА ЗДЫМКУ: кніганосы
ў час абедзеннага перапынку прывезлі кнігі ў цэх Брэсцкага
панчошнага камбіната.

Фота В. ГЕРМАНА.

СВЯТА КНІГАЛЮБАЎ

Палачане па праву ганарацца сваім вялікім земляком Францыскам Скарынай. Адукаванейшы чалавек свайго часу, Скарына як перакладчык і публіцыст садзейнічаў распаўсюджванню пісьменнасці сярод беларусаў. Яго дзейнасць мела прагрэсіўнае значэнне для далейшага развіцця беларускай культуры.

Нядаўна ў Полацку па праграме Міжнароднага года кнігі адбылося свята, прысвечанае Скарыне. Праспект Карла Маркса ўпрыгожыўся плакатамі і сценкамі, якія расказвалі аб Міжнародным годзе кнігі, аб жыцці і асветніцкай дзейнасці Скарыны. У Полацк прыехалі беларускія прызанкі і нацыі Рыгор Барадулін, Уладзімір Караткевіч, Юрый Лакербая, Еўдакія Лось, Леанід Прокша, Янка Скрыган.

Свята пачалося мітынгам. Затым адкрыўся кніжны кірмаш. Увечары на плошчы адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці. Дэнла і сардэчна сустракалі палачане паэтаў, якія чыталі свае вершы. У гэты дзень у кінатэатры «Кастрычнік» дэманстраваўся мастацкі фільм «Я, Францыск Скарына».

А. МАКАЕНКА.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

ВЯЛІКІМ канцэртам пачаў свае гастролі ў Прыамур'і Дзяржаўны народны аркестр Беларускай ССР пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР І. Жыновіча.

Праслаўлены музычны калектыў упершыню на Далёкім Усходзе. Ён пазнаёміць жыхароў Хабарэйска, Камсамольска-на-Амуры і прыбярэжных вёсак з фальклорнай музыкай і народнымі песнямі Беларусі, творамі савецкіх кампазітараў, рускай і зарубежнай класікай.

ХАРАВОМУ калектыву Раснянскага сельскага дома культуры Камянецкага раёна прысвоена званне народнага. Гэты хор арганізаваўся ў 1956 годзе. Ён кіруе педагог мясцовай музычнай школы Мікалай Мілакоўскі. У рэпертуары хоры 50 твораў беларускіх кампазітараў — У. Алоўнікава, І. Лучанка, Ю. Семянкі, Э. Казачкова і іншых, а таксама беларускія народныя песні і песні народаў СССР. Мужчынская і жаночая групы хоры часам выступаюць асобна. Кожная з іх мае свой рэпертуар.

НЕВЯДОМЫ партрэт народнага паэта Беларусі Якуба Коласа хутка ўбачаць наведвальнікі Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. Цяпер ён знаходзіцца ў рэстаўрацыі. Спецыялісты мяркуюць, што партрэт напісаны прыкладна ў 40-х гадах. У час вайны ён быў вывезены ў фашысцкую Германію. Яго знайшлі воіны Савецкай Арміі. Праз некаторы час камандаванне часці пераслала гэты твор беларускага мастацтва ў Маскву. Дырэкцыя выставак і пачала Міністэрства культуры ССССР, куды партрэт паступіў на захаванне, пераслала яго ў Мінск.

ДЗЯРЖАЎНЫ мастацкі музей БССР зноў знаёміць аматараў мастацтва з выдатнай творчасцю рускіх мастакоў. Нядаў-

на закрылася выстаўка «Пейзажны жываніс перадзвіжнікаў», якая выклікала вялікую цікавасць, а на змену прыбыла новая «Жанравы жываніс перадзвіжнікаў».

Экспазіцыя складаецца больш чым з 80 твораў, якія захоўваюцца ў зборах Дзяржаўнай Траціцкаўскай галерэі, Дзяржаўнага Рускага музея ў Ленінградзе і Кіеўскага музея рускага мастацтва.

ГЕРОЕМ двух новых твораў пісьменніка Якава Цветава стаў вядомы беларускі партызан, Герой Савецкага Саюза і Герой Сацыялістычнай Працы Кірыла Арлоўскі. Першая кніга Якава Цветава называецца «Аповесці пра Кірылу Арлоўскага»; другая, якая выйшла з імям нядаўна ў выдавецтве «Сучаснік», — «Птушкі спяваюць на святанні».

МАРШРУТЫ юбілейнага года вядзіць беларускую песню і танец далёка за межы рэспублікі. Ансамбль песні і танца «Лідчанка» прыняў іздзел і Рэспубліканскім свяце песні ў Кэмп-насе. На эстонскім фестывалі «Талін-72» дэманстравала сваё майстэрства харавая капэла на-стайнічэй Брэста. На ВДНГ СССР для іздзелі ў аглядзе-конкурсе самадзейных ансамбляў песні і танца саюзных рэспублік выязджалі прадстаўнікі Маладзечанскага гарадскога і Слаўгарадскага раённага дамоў культуры.

ДВА тыдні працягваліся гастролі Баранавіцкага народнага тэатра ва ўкраінскім горадзе Новавалынску. Больш чым тысяч гледачоў пабывалі на спектаклях «Прымакі» па п'есе Купалы і «Сэрца маці» — Кайтава. Асабліва шчырыя былі сустрэчы з шахцёрамі Новавалынска, якія паднеслі баранавіцкім артыстам памятных сувеніраў.

ЛЯ ДОБРЫХ ВОГНІШЧАЎ ПАЭТА

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

ЗЯМЛЯ БАЦЬКОУ

У клетку складзеныя дровы,
Гарох надзеў вянок на плот,
І пах антонавак мядовых,
І ў далеч — сцежка праз
гарод.

Іду да ціхае крыніцы,
Мінаю росныя кусты.
За многа год не мог забыцца
Пра бераг гліністы, круты.
О, колькі зберагла мне памяць
Аб гэтых месцах слаўных дум!
Маё дзяцінства тут з сябрамі
Нырала спрытна у ваду.
А там, дзе сіні бор сасновы,
Дзе ў неба высіяцца дубы,
З надом ды кошыкам ліповым
Хадзіла ранкам па грыбы.
Слязою першаю і ўдэхай
І радасцю было ўсё тут...
Куды ні едзь, а ты аб'ехаць
Не зможаш свой бацькоўскі
кут.

БЯРОЗЫ У СТЭПЕ

Адкуль яны! З якое далі!
З якой дружылі стараной!
Прышлі сюды і ў рад пасталі
Густою белаю сцяной.
Магчыма, з поўначы бярозы!
Глядзі, характар іх які —
І ні буран, і ні марозы
Іх, дужых, не ўзялі ў шыкі.
А можа хто з майго Палесся
Сюды маленькіх іх завёз!
Бо толькі гэтак на правесні
У нас сцякае сок з бяроз.
Чарпаем поўнымі карцамі,
Па крузе ходзіць кацялок.
Са смакам прагнымі глыткамі,
Як сырадой, п'ём свежы сок.
І кожны прыгадаў мясіны,
Дзе гай бяроз, дзе бацькаў
дом...
Ажыў, уздрыгнуў стэп цалінны,
Як бор стары у буралом.
У далеч стройныя бярозы
Да вострых сопак праляглі.
А ўслед махалі нам бярозы,
Як сімвал роднае зямлі.

Міхась СТРЫГАЛЕЎ

НА БЯЗЛЮДНАЙ ДАРОЗЕ

Абапал дарогі нашэптывае вецер
чароўныя словы Айчыны
далёкай.
Там нехта па ўзлеску
ўсё едзе і едзе —
калёсы грукоцучы,
і ельнік навокал
ірдзіцца дажджом і зялёным
крысом
мае накрывае няспынныя думы.
Там некалі хлопчыкам
над ручаём
я трыніў Купалам
у гомане-шуме.
Край любы маленства!
Цяпер я далёка
ад шатаў тваіх, але блізка я,
блізка:
вось быццам стаю на
бязлюднай дарозе—
І нехта ўсё едзе і едзе
пад Мінскам.
Калёсы грукоцучы, дзе ельнік
на ўзлеску,
Чароўныя словы нашэптывае
вецер.
І ў небе чуваць жураўліная
песня,
І хвосцка па твары халоднае
вецце...

шум дубоў на узлесі,
Твой каваль,
я выхоўваю ў заўтра ключы.
Ты—крыніца мая
і гаючая песня,
Ты мой розум і кроў.
Нельга нас разлучыць!

Больш за сорак год назад пачала сваё жыццё паэзія Лужаніна. У 1928 годзе выйшла яго першая кніга «Крокі». Яна цікавая тым, што яе аўтар перарос ужо юнацкае імкненне ў што б там ні было здзівіць «непадобнасцю», калі гэта імкненне абарочваецца смешнай поязай, дзёркай дэкларатыўнасцю.

Лепшыя вершы «Крокі» сёння па праву жывуць у трохтомніку Лужаніна. Да вайны паэт выдаў яшчэ сем паэтычных зборнікаў: «Аднагалосна», «Галасуе вясна за вясну», «Кастрычнікам! Ліпенем! Маем!» і іншыя. Лужанін працаваў актывістам і п'яністам, яго хваліла ўсё, што хваліла ў тыя гады беларускага селяніна, рабочага, інтэлігента.

Нядаўна я быў у гасцях у Куляшова, мы загаварылі аб паэзіі Лужаніна.

— Люблю яго за сумленныя адносіны да слова, вельмі цаню як майстра,— сказаў Аркадзь Аляксандравіч.

Успаміналіся ўхваляваныя радкі Лужаніна аб першых ваяўнічых днях: «Я ў бор пайшоў і доўга слухаў... Як дрыгавік працаваў гром вайны, грознае рэха кацілася над рэкамі Беларусі, і лясны пайшоў разам з людзьмі, разам з людзьмі адступалі рэкі. Людзі ведалі, што яны ўсё вернуць, усё адваюць...»

Пяхотны афіцэр Максім Лужанін ваяваў пад Масквой і Сталінградам, супрацоўнічаў у сатырычным часопісе «Раздавім фашысцкую гадзіну». У акапах нарадзілася яго кніга вершаў «Шырокае поле вайны».

Пасляваенная творчасць Максіма Лужаніна—гэта і паэзія, і проза, і кінадраматургія. Характэрныя назвы кніг і вершаваных цыклаў: «Казачны варыянт утварэння палескіх рэк», «Плывучы рынак», «На землях чэхаславацкіх», «Цымлянскае мора».

А ў беларускіх крытыкаў з'явіўся выраз «майстэрня Лужаніна». Што ж, выраз трапны, але я дадаў бы, што майстэрня паэта—гэта яго родныя нівы і кусты, лясны і азёры, бессмяротнае неба партызанскай зямлі.

Радуюць новыя вершы паэта, асабліва такія, як «Наш поступ», «Нарачанскія накіды», «Недзе з маланкай сварыцца гром». Вершы гэтыя ўвайшлі ў яго кнігу «Шумелі бярозы», перакладзеную на рускую мову. Яна, па-мойму, вельмі ўдала прадстаўляе шлях паэта, пачынаючы з першых вершаў, памечаных 1927 годам, і аж да новых, якія можна назваць вяртаннем да «вечнай свежасці вытока».

Тэма Радзімы і дружбы народаў—галоўная тэма кнігі. Нават у нью-йоркскіх вершах Лужаніна адмаўленне многіх бакоў амерыканскага жыцця ідзе не проста ад убачанага, а праз сцвярдзенне свайго, роднага. Пацучце Радзімы і гордасць за яе з'яўляюцца як бы «першым небам» верша, а зоркі назіранні і палеміка—«другім».

Проза «Дванаццаці вясных вогнішчаў»—родная сястра паэтычнай кнігі Лужаніна. У адным з пачатковых раздзелаў паэт расказвае аб сваіх першых кроках у літаратуры. У раннім юнацтве ён пазнаёміўся з выдатным чалавекам—сваім першым рэдактарам Максімам Ляўковым. Сакратар рэвалюцыйнага камітэта Рудабельскай рэспублікі (Руда-

белка—першая вёска ў Беларусі, дзе была абвешчана Савецкая ўлада, адсюль і назва Рудабельскай рэспубліка), а потым работнік ЦК КП Беларусі, Максім Архіпавіч Ляўкоў зрабіў на палях яго рукапісу заўвагі, якія паэт беражліва захоўвае да гэтага часу.

Нягледзячы на тое, што рукапіс быў у цэлым адобраны М. Ляўковым, так і не аднёс яго юны Максім Лужанін у выдавецтва...

І з гадамі, стаўшы ўжо вядомым паэтам, ён захаваў гэту патрабавальнасць да сябе.

«Дванаццаці вясных вогнішчаў»—дванаццаць раздзелаў, якія складаюцца з замалёвак, роздумаў, навел, вершаў, але ўсё як бы асветлена з аднаго пункту, звязана з часам і думкай паэта. Свабодны рытм лірычнага дзённіка вызначыў і кампазіцыю кнігі, вельмі ўмелую і тонкую.

«...Пабыць адзін на адзін з агнём, падумаць аб тым харошым, што прынесла людзям, якія прыручылі яго, гэта стыхія, пакланіцца скоранаму бажавству і, што таіць, пасумаваць...—піша Лужанін ва ўступе да «Вогнішчаў». — Не так ужо дрэнна: урваць гадзіну-другую для роздуму ля вогнішча сярод нашага клапатлівага, неспакойнага, шчодрата веку».

І сапраўды, аўтар не расказвае, а раздумвае аб жыцці, разважае аб сваіх сучасніках і бярэ ў свае суб'яднікі чытача. Ён успамінае мінулае, заглядае ў заўтра. Піша ён аб вядомых людзях рэспублікі ці аб дзеях, аб вайне ці мірнай працы, аб прыродзе і жывёлінах—усё прасякнута вострай назіральнасцю, глыбокім псіхалагізмам. Лужанін не навіязвае чытачу сваіх думак, але чытач верыць яму, настолькі тонка, добра паэтычна і з вялікім тактам вядзе аўтар гутарку.

«Дванаццаці вясных вогнішчаў» афарбаваны аптымізмам, і гэта ўласцівасць усёй творчасці Лужаніна.

У кнізе—маленькія мірныя вогнішчы: малюнкі беларускага жыцця ў старым і новым Палессі, сустрэчы з калгаснікамі, рабочымі, пісьменнікамі, філасофскай эсэ; і велізарныя зарывы: калектывізацыя, вайна, партызанскае жыццё. Радасць тут жыве побач з горам і стратамі; услед за гарэзлівай замалёўкай аб тым, як італьянскі цырульнік стаў беларускім партызанам, ідзе суровы раздзел аб справядлівым судзе над гестапаўцамі і іх памагатымі. Назіранні, людзі, сустрэчы, справы—полацкая нафта, атамны рэактар, шахцёрскія лямпы ў саляных шахтах Случчыны, бацькоўскай зямлі паэта. Мірныя вогнішчы Радзімы...

Дванаццаце вогнішча непрыкметна пераходзіць у кнігу маленькіх навел, сярод іх таксама такія прыгожыя і глыбокія, як «Рыжы мельнік», «Дакоры сумлення», «Пайшоў бярозавік».

Максім Лужанін з тых паэтаў, хто за мудрасць старасцю не заплаціў, абмануў старасць і ўсміхаецца:

Знае ж аднекуль, душа неспакойная,
Шчасце не ў тым, каб лягчы

жыраваць,
А вось каб сонца дабіцца, галоўнае—
Некаму трэба і ў дождж заспяваць.

Як захаваць гэту свежасць душы, гэты аптымізм? Трэба жыць цяжка і светла, і тады «аркуш паперы ператворыцца ва ўзлесак, а вясёлы дожджык за акном у трасу начнога самалёта». І ўсякі, хто пасядзіць каля добрых вогнішчаў Лужаніна, пойдзе з душой сагрэтай і прасветленай.

Ігар ШКЛЯРЭЎСкі.

МАШЫНІСТ—СКУЛЬПТАР

Увагу кожнага, хто пераступае парог народнага музея віцебскіх чыгуначнікаў, прыцягвае арыгінальны макет помніка машыністам, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. На высокім пастаменце—скульптура савецкага воіна. Аўтар яе—машыніст Пётр Смалякоў.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Смалякоў ваяваў пад Сталінградам, на Арлоўска-Нурскай дузе, вызваляў гарады і вёскі Беларусі. Яго ратны подзвіг адзначаны чатырма ордэнамі.

Пасля вайны Смалякоў стаў чыгуначнікам. Малавольнага часу ў машыніста.

Але Пётр Усцінавіч знаходзіць яго для любімага занятку. Многія гады ён захапляецца лепкай. Яго кватэра нагадвае музей. Тут і гатовыя скульптуры, і замалёўкі, і эскізы. Шмат работ майстар прысвяціў роднаму краю. Але асабліва дарагі яму скульптурны партрэт партызанскага ваяка, Героя Савецкага Саюза К. Заслонава. Перш чым выканаць гэту работу, аўтар неаднаразова сустракаўся з тымі, хто ў гады вайны дзейнічаў разам з праслаўленым партызанам.

Шмат творчых задум у скульптара. Цяпер ён працуе над вобразамі герояў-панфілаўцаў.

ДОМ ЭЛІЗЫ АЖЭШКА

Выканком Гродзенскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных прыняў рашэнне рэстаўрыраваць дом, у якім з 1894 па 1910 год жыла і працавала польская пісьменніца-дэмакратка Эліза Ажэшка. У будынку размесціцца мемарыяльны музей, для яго пачаўся ўжо збор экспанатаў.

Звыш 1500 жывапісных палотнаў, графічных лістоў, скульптурных кампазіцый экспанавалася ў маскоўскім Манежы на Усесаюзнай выстаўцы твораў маладых мастакоў, прысвечанай паўвекавому юбілею ўтварэння СССР.

З цікавасцю і хваляваннем звяртаецца моладзь да розных тэм—да рэвалюцыйнай гісторыі, да героікі вайны, да жыцця людзей, да прыроды, якая заўсёды новая і нечаканая. Змест выстаўкі вызначаюць творы, прысвечаныя сучасніку. Аб гэтым маладыя майстры з усіх саюзных рэспублік гавораць кожны па-свойму, знаходзячы ўласныя выяўленчыя сродкі.

На юбілейнай выстаўцы прадстаўлен шэраг работ беларускіх мастакоў. Сярод іх і карціна В. НОВАКА «Натрэніроўчы», рэпрадукцыю з якой вы бачыце на здымку.

ХТО РАБОТУ БАБКІ ПАГЛЯДЗІЦЬ...

Жыве Анатолий Зыбкін, шафёр другога Мінскага аўтобуснага парку, у горадзе, а ўвесь вольны час праводзіць у лесе, на азёрах. У яго невялікай кватэры — чучалы балотных птушак, на сцяне — багатая калекцыя матылькоў, побач — акварыум. Раніца тут пачынаецца з песень канарэек. Жывуць у Зыбіна і незвычайныя «кватаранты»: чацвёрта дзікія качакі.

У час сенакосы выпадкова забілі дзікую качку, і ў гнязде засталіся чатыры яйкі. Анатолий Ляонцэвіч вывеў качанят дома пры дапамозе настольнай лямпы. Дамашняй ежы яны не прымалі. Тады ён паехаў на возера і доўга сачыў за тым, як здабывала сваім дзецям корм дзікая качка. Потым кожную раніцу, да пачатку рабочага дня, ён адпраўляўся за прысмакамі для сваіх выхаванцаў. Качанят падраслі, ванна, у якой яны купаліся, стала цеснай, і Анатолий Ляонцэвіч пачаў вывозіць іх на «вялікую» вяду.

Раней у кватэры Зыбіна жылі воўк і журавель. Аб іх дзіўным сяброўстве гаспадар расказвае многа захапляючых гісторый. Калі ваўчаня падрасло, яго давалося аддаць у заапарк. А праз тыдзень паляцеў у вырай Журка.

...Анатолий Ляонцэвіч устае. Без усякага воклічу, перавальваючыся адна за адной, качкі накіроўваюцца да свайго гаспадара.

НА ЗДЫМКУ: Анатолий ЗЫБКІН са сваімі выхаванцамі.

Есць у Вілейскім раёне невялічка вёска Зазер'е. Ляжыць яна ў баку ад шашы Вілейка — Мядзель, раскідаўшы свае двары ўзбоч вясільнага бору. На ўскраіне вёскі стаіць новы дом Сцяпана і Вольгі Капцюгоў.

Вольга Мікітаўна ўжо даўно на пенсіі, але ўсё яшчэ жывава, вясёлая, гаваркая, заўсёды занятая якой-небудзь справай. Дзядзьку Сцяпана таксама час на пенсію, але ён усё яшчэ працуе ў калгасе.

Вольга Мікітаўна і Сцяпан Рыгоравіч — вядомыя ў акрузе людзі. Кажуць, няма ў наваколных вёсках чалавека, які б так добра ведаў усе таямніцы старога бору, як дзядзька Сцяпан. Дзе якая ягада альбо грыб расце, дзе зайцы ды лісы водзяцца, калі і куды ласі і казулі пойдучы пасвіцца, дзе спаць дзікі — усё гэта ён як пісанаму вам расказае.

Слухае Вольга Мікітаўна расказы мужа, а сама думае, як бы ўсё гэта на поспілку перанесці. І тых двух дзятлаў, што разам адно дрэва дзядзьбуць. Адзін падзядзьбе, пасля другі на змену яму прыходзіць. І маленькіх лісянят, якія калі нары на сонейку гуляюць. І чырвоныя, аж цёмныя, кроплі позніх сонцаў.

Ручнікі і поспілку Вольгі Мікітаўны можна сустрэць на раённых, міжраённых і абласных выстаўках народнай творчасці. Не адзін раз запрашалі яе ў

Маладзечна, а то і далей, у Мінск, каб падзялілася яна таямніцамі майстэрства з іншымі народнымі ўмельцамі. Людзі кажуць: «Хто работу бабкі Капцючыкі паглядзіць — ноч спаць не будзе, усё яе распісы ўспамінае».

І сапраўды, залатыя рукі ў жанчыны. Казачныя кветкі ажываюць пад яе пальцамі, дзіўныя птушкі, здаецца, вось-вось узляццяць з поспілку і заспяваюць чароўныя песні.

Хата Капцюгоў — як казачны палац, уся ўпрыгожана поспілкамі, ручнікамі, абрусамі. Лепшыя работы Вольгі Мікітаўны знаходзяцца ў Мінскім абласным доме творчасці. Сёе-тое ўпрыгожвае пакой дачкі Глашы, іншых родных і знаёмых. Але і тое нямногае, што засталася ў Капцюгоў, уражвае наведвальнікаў сваёй прыгажосцю.

— Калісьці ў Зазер'і ткалі ўсе, — успамінае Вольга Мікітаўна, — і ўсе шылі. Сабе, праўда, болей кужэльнае, з зусім простага палатна...

— А хто вас вучыў ткацкай справе?

Вольга Мікітаўна крыху задумваецца, як бы ўспамінаючы далёкае мінулае:

— Я засталася сіратою, без нікога. У хаце быў брат яшчэ старэйшы. Братава я прыйшла на мяне малую, гадоў дванаццаць мне тады было. Ну і ву-

чыла мяне сваёй рабоце па-троху.

Збяруцца, бывала, суседскія дзядзьчкі, пачнуць Вольгу на вуліцу клікаць, а яна іх у хату заманьвае.

— Гляньце, — кажа, — якая ў нашай Насткі поспілка атрыма-лася. Пры-го-жа! — і бязьвіда да куфра, каб паказаць сяброўкам новую поспілку братавай.

Не аднойчы дарослыя жанчыны пыталіся ў Вольгі: «Паглядзі, дачушка, нешта не атрыма-ліваецца ў мяне гэты ўзор. Мож-жа дзе збылася?» І Вольга, яшчэ не ўмеючы прасці, знаходзіла памылку.

Шмат гадоў назад збіраліся ў Вілейскім раёне правесці выстаўку народнай творчасці. Вандравалі арганізатары выстаўкі па вёсках, збіралі ў народных умельцаў саматканя поспілку, малюнкi, вырабы з дрэва і саломкі. Заглянулі і ў Зазер'е. Ведалі, вёска здаўна славілася папрадхамі. Заходзілі ў кожную хату, разглядалі поспілку, абрусы, ручнікі, нешта адбіралі, нешта адкладвалі ў бок. Нарэшце завіталі да Вольгі Мікітаўны. Што ні пакажа гаспадыня — усё гасцям падабаецца. Адна работа за другую прыгажэй. З таго часу і пачалася яе вядомасць.

Вольга Мікітаўна паказвае свае работы, і ўсё жыццё праходзіць перад яе вачыма. Вось гэтую поспілку яна задумала

ўлетку: з сенакосы, помніцца, тады прыйшлі. Старэйшыя пачалі было сварыцца: «Кладзіся хутчэй, хіба не ведаеш, што і заўтра на досвітку ўставаць трэба!» А Вользе не спалася. Так і стаялі ўваччу пракосы травы, перасыпанай белымі і жоўтымі рамонкамі, ліловымі званочкамі, чырвонымі галоўкамі канюшыны. І яна ўсю ноч не зьяла вачэй — усё падбірала ўзоры і працу для новай поспілку.

А вось гэты ўзор у лесе падгледзела. З жанчынамі па ягады тады хадзілі. Збірае суніцы і ўвесь час чуе, быццам хтосьці ўмоўныя сігналы падае: «Тук, тук, тук... Тук, тук, тук...» Падняла галаву, а на старой разлапістай хваіне дзядзел сядзіць ды тэлеграмы свае адстуквае.

Зноў жа кветкі вунь тыя Сцяпан Рыгоравіч з лясной вандроўкі прынёс. Так і леглі яны на абрус, нібы жывыя.

Словам, што ні работа — то кавалачак пражытага жыцця. Даўно забыліся ў вёсках пра шарачковыя штаны і грубыя саматканя сарочкі. Пад стрэхамі пыляцца старыя калаўроты. Гуляючы, даўно паламалі і закінулі дзеці верацёны. І толькі ў хаце Капцюгоў часам застаюцца яшчэ кросны. І тады па вёсцы разносіцца вестка: «Бабка Капцючыха зноў поспілку новую пачала».

Н. НАВІЦКАЯ.

Набарэжная ў Пінску.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

НА ПАЎНОЧНА-ЗАХОДНЯЙ ўскраіне горада Бярозы, што ў Брэсцкай вобласці, захаваліся велічныя муры старажытнага кляштара каталіцкага манашаскага ордэна картузаў, адзінага ў колішнім Вялікім княстве Літоўскім. За-снованы кляштар багатым беларускім магнатом Казімірам Ляонам Сапегам у 1648 годзе. У той час пры падтрымцы буйных феодалаў і дзяржаўнай улады Рэчы Паспалітай каталіцкая царква імкнулася распаўсюдзіць свой уплыў усё далей і далей на ўсход.

Па дамоўленасці з генералам ордэна картузаў у Беларусь прыехаў прыёр Пліп Пультман, каб выбраць месца для кляштара. Сядзібай стаў вельмі маляўнічы куток беларускага Палесся над ракой Ясельдай каля невялікага мястэчка Бярозы. Неўзабаве Сапега выпсаў ў Варшаву Італьянскага архітэктара, які ў тым жа 1648 годзе заклаў падмурак касцёла і ўзвёў 6 келляў у заходняй частцы будучага ансамбля. Будаўніцтва кляштара скончана ў 1689 годзе, пасля смерці фундатора.

Сапега шчодро надзяліў манахаў маёмасцю, даў шмат зямлі з вёскамі і мястэчкі Бярозу і Бусяж. Кляштар быў адным з буйнейшых феадальных зямельных уласнікаў Літоўскага княства. З часам яго багацце павялічвалася як за кошт новых ахвяраванняў, так і за кошт фінансавых аперацый, якімі не грабавалі «святыя айцы». Кляш-

тару належалі таксама лясныя ўгоддзі, пляцы з дамамі ў Брэсце і Слоніме, карчмы. Манахі гандлявалі лесам, займаліся ліхварствам. Былі ў іх ткацкія майстэрні, пиварня, вапелыня, цагельня, суконная фабрыка ў Бусяжы з 15 рабочымі, гарбарня, 5 млыноў.

Архіўныя дакументы XIX стагоддзя даюць нам добрае ўяўленне аб планіроўцы і архітэктуры ансамбля. Ён займаў плошчу звыш 6 гектараў

КЛЯШТАР-КРЭПАСЦЬ

і быў абнесены вялікім абарончым валам з бастыёнамі. Высокія сцены з вежамі рабілі кляштар непрыступнай крэпасцю.

Галоўнай часткай кампазіцыі былі касцёл і келлі. Паводле ўстава картузаў, манахі вялі затворніцкае жыццё і жылі ў асобных памяшканнях, якія размяшчаліся вакол прамавугольнага двара і злучаліся з касцёлам крытым пераходам. У кляштары быў таксама спецыяльны двор для наведвальнікаў. Яго акружалі пабудовы, прызначаныя для прыёму людзей, службовых і гаспадарчых патрэб.

Картузы мелі бібліятэку з каштоўнымі кнігамі і рукапісамі. Імі былі адкрытыя аптэка і бальніца. Нягледзячы на тое, што статутам ордэна філасофска-тэалагічная і адукацыйная дзейнасць не была прадугледжана, бярозаўскі кляштар меў тэалагічную студыю і школу, у якой вучыліся дзеці тутэйшай заможнай шляхты.

На працягу другой паловы XVII — пачатку XVIII стагоддзяў кляштару не аднойчы даводзілася вытрымліваць асаду непрыяцельскіх войск. Тут у красавіку 1706 года адбылася нарада Пятра I з польскім каралём Аўгустам II, а непадалёку 1 500 рускіх драгун абаранялі пераправу праз Ясельду ад шведаў.

За ўдзел бярозаўскіх картузаў у паўстанні 1830 года кляштар царскім указам зачыняецца з канфіскацыяй усёй яго маёмасці. Пабудовы прадаюць вайсковому ведамству і частку з іх разбіраюць на цэглу для казармаў.

Да нашага часу захаваліся асобныя збудаванні ансамбля на паўднёвым захадзе, брама галоўнага ўваходу, капліца, двухпавярховы корпус з цэнтральным рызалітам, званіца, рэшткі вежаў. Маючы рысы абарончага збудавання і выкананы ў формах барока, кляштар з'яўляецца унікальным помнікам старажытнага беларускага дойлідства. У ім увасобіліся лепшыя рысы еўрапейскай архітэктуры і горадабудаўніцтва сярэдзіны XVII стагоддзя.

Ю. ЯКІМОВІЧ.

ГУМАР

МУЖ. Да гэтага часу абед не гатовы? Тады я пайду ў рэстаран.

ЖОНКА. Пачакай хвілін дзесяць.

МУЖ. Што, будзе гатовы абед?

ЖОНКА. Не, я апрануся і пойдзем разам.

— Аж смешна, калі падумаеш: прамармычаш некалькі слоў пры поўнай памяці, і ты ўжо жанаты.

— Так, а прамармычаш некалькі слоў праз сон, і ты ўжо разведзены.

У дзень нараджэння мужа жонка гаворыць яму з другога пакоя:

— Ты нават не здагадваешся, які падарунак я купіла на твой дзень нараджэння.

— Зараз гляну!

— Пачакай крыху, я апрану яго.

Па вуліцы навалі едзе машына, за рулём якой сядзіць мала-

дая жанчына. Па краі тратуара ідзе мужчына і камандуе:

— Націсні на педаль, уключы другую перадачу. Націсні на газ!

Глянуўшы на здзіўлены твар прахожчага, мужчына гаворыць:

— Гэта мая жонка вучыцца вадзіць аўтамашыну.

— Ці не лепш было б сесці побач з ёю?

— Ведаецца, машына застрахавана, а я не.

Размаўляючы двое мужчын:

— Чаму ты ажаніўся з жанчынаю, якая старэй за цябе на дваццаць гадоў?

— Яна не дала мне закончыць сказ, калі я прасіў рукі яе дачкі.

— Прыходзіць маці ў школу і пачынае сварыцца:

— Як гэта можна, каб мой сын праваліўся на экзаменах? Ён у нас самы разумны ў сям'і!

— Шчыра вам спачуваю, — адказвае настаўнік.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1017.